

گزارش «شهروند» از تغییرات متعدد پایتخت ایران

تهران در مسیر رفت و آمد پایتخت

کشور و حاکمیت، با حفظ استراتژی سیاسی و مسائل ژئوپلیتیکی در زمان موردنظر، موجب جابه‌جایی مرکز سیاسی کشور نشده است. اگر قرار باشد انگیزه‌های تغییر پایتخت را بر شماریم، عموماً می‌توان این انگیزه‌ها را به دو گروه سیاسی-امنیتی یا اقتصادی-اجتماعی تقسیم کرد که در طول تاریخ، از دوران باستان تاکنون، تغییراتی که در زمینه مکانی پایتخت‌ها اتفاق افتاده، در قالب این انگیزه‌ها بوده است.

موضوع دیگری که در این مجال قابل بحث است؛ این که، پایتخت برگرفته از «پای تختگاه شاه» است بدان معنا که در زمان‌های قدیم محل سکونت یک شاه، اصلی‌ترین شاخص یک شهر برای پایتخت‌شدن بود. در قدیم نام‌های دیگری نیز در معنی «پایتخت»

ردیف	دوره	پایتخت
۱	ایللیان	آوان و ایذه و شوش
۲	مادها	هگمتانه
۳	هخامنشیان	هگمتانه، شوش، تخت جمشید و پاسارگاد
۴	سلوکیان	سلوکیه و انطاکیه
۵	اشکانیان	مصدق‌روژه و ایذه و تیسفون
۶	ساسانیان	بیشاپور، تیسفون، شوشتر، کرمانشاه و کارون
۷	طاهریان	مرو و نیشابور
۸	صفاریان	زریج
۹	علویان	آمل
۱۰	سامانیان	بخارا
۱۱	زبیریان	گرگان
۱۲	بوئیان	شیراز
۱۳	غزنویان	غزنین و لاهور
۱۴	سلجوقیان	نیشابور، مرو، اصفهان، کرمان و همدان
۱۵	تاتلکان	آذربایجان، تبریز- فارس، شیراز- لر، ایذه و خرم‌آباد
۱۶	قراقرتلیان	کرمان
۱۷	خوارزمشاهیان	گرگانج
۱۸	ایلخانان	مرغه، سلطانیه و تبریز
۱۹	کرتیایان	هرات
۲۰	مغزریان	یزد و کرمان
۲۱	سیرداریان	سبزوار
۲۲	چوپانیان	تبریز
۲۳	جلیریان	تبریز و بغداد
۲۴	تیموریان	سمرقند و هرات
۲۵	اسمعیلیه	قزوین و الموت
۲۶	قراقویونلوها	تبریز
۲۷	آق‌قویونلوها	تبریز
۲۸	صفویان	تبریز، قزوین و اصفهان
۲۹	افشاریان	مشهد
۳۰	زندیان	شیراز، ملایر و کرمان
۳۱	قاجاریان	ساری و تهران
۳۲	پهلوی‌ها	تهران
۳۳	جمهوری اسلامی	تهران

پایتخت مشابه مرکزیت سیاسی

قبل از ورود به این موضوع که چه شهری و چگونه در دوره‌های خاص، پایتخت ایران شد، نخبی به چیستی پایتخت خواهیم زد. این اطلاع نزد مخاطبان وجود دارد که از منظر عمومی، پایتخت چطور موجودیتی است اما شاید تعدد خوانش از موجودیتی به نام پایتخت، این عنوان را از بزرگترین شهر یک کشور تا تعریف ویژه آن به عنوان یک سازمان، گسترده می‌سازد.

پایتخت یک کشور را مرکز سیاسی و مهم‌ترین شهر، یا شهر اصلی آن کشور به حساب می‌آورند و در باور عموم، چنین نشان داده شده که اگر شهری پایتخت یک کشور باشد، به‌طور قطع و یقین، بزرگترین شهر آن سامان خواهد بود. اما در موارد متعدد دیده شده که اینچنین نیست و شهرهایی هم در آن دیار هستند که از پایتخت کشوری، بزرگتر و پرجمعیت‌تر است. اگر قرار باشد ویژگی خاصی برای پایتخت بیان کنیم که آن را از دیگر شهرها متمایز سازد، می‌توان بر این نکته تأکید کرد که پایتخت، محل تمرکز قدرت سیاسی و نهادهای مرتبط با آن است که مرکزیت‌آداری را نیز دربر می‌گیرد. شاید اگر قرار باشد برای پایتخت، ویژگی‌ای مطرح کنیم که در تعریف آن فرد دچار تشکیک نشود، همین عامل (یعنی تمرکز نهادهای قدرت) مهم‌ترین ویژگی باشد. نکته قابل توجه، این است که پایتخت کشور به‌طور عام و قانونی انتخاب شده و حتی در قانون اساسی کشورها نیز آن یاد می‌شود به‌عنوان نمونه، در قانون اساسی مشروطیت، از «تهران» به‌عنوان پایتخت ایران یاد شده است.

به هر روی «پایتخت» به مثابه مرکزیت سیاسی با محدوددهای سیاسی آن، در طول تاریخ فراز و فرودهای زیادی داشته و به تبعیت از تغییر حکومت، پایتخت آن نیز (جز در موارد معدود) از شهری به شهر دیگر جابه‌جا شده است. نگاهی به گذشته این تغییر و تحول‌ها از منظر تاریخی، حاکی از انگیزه‌های مختلفی است که به تناسب زمان، مکان و ساختار اجتماعی

پایتخت ایران در زمان گذشته به‌ویژه در دوره‌های قبل از اسلام، پایتخت امپراتوری‌ای بوده که مرزهایش از شرق به غرب، امتداد داشته و محدوده جغرافیایی وسیعی را دربر گرفته بود. در این دوره که ایران از نظر اهمیت، در مهم‌ترین موقعیت خود قرار داشته است، پایتخت‌های مختلفی را تجربه کرده‌ایم که شهرهایی مانند مرو، نسا، صددروزه، اصطخر، مدائن، تخت‌سلیمان، نیشابور و امثال آنها جزو پایتخت‌های پیشین ایران در دوره‌های قبل و بعد از اسلام بوده است.

این نکته قابل توجه است که مرز سیاسی ایران، از دوران باستان تاکنون به این دلیل که کشور ما در آن مقاطع، وسعت فوق‌العاده‌ای داشته است، دستخوش تغییرات زیادی (و در برخی موارد غیر قابل باور) قرار گرفته و دست به دست شدن زمین‌های تحت حکومت یک کشور، بین کشور و حکومت‌های دیگر در قدیم به‌ویژه دوران باستان، امری عادی بوده است. شاید به همین دلیل باشد که برخی از پایتخت‌های قدیمی کشور ما، امروز در محدوده مرزهای سیاسی کنونی ایران نیست یا همچون مدائن به ویرانه تبدیل شده است.

ایران در دوران پس از اسلام

دوران پس از اسلام، برخلاف دوران پیش از آن، زمانی بود که به‌جای حاکمیت‌های بزرگ مانند سلسله هخامنشی و سلسله‌های کوچک (و نسبتاً بزرگ) زیادی بر سرزمین ایران حکمرانی کردند و برای اداره کشور، شهرهایی را به‌عنوان پایتخت خود قرار دادند. در این زمینه توجه به دو نکته، حایز اهمیت است: نخست این که طی دوران ۱۲۰۰ و اندی ساله پس از اسلام، دهها سلسله و طایفه بر ایران حکم راندند که برخی از آنان فقط در بخشی از سرزمین یا در مدت کوتاهی حکومت کردند، به همین دلیل پایتخت‌های آنها نیز از اهمیت کمتری برخوردار است. دوم این که برخی از پایتخت‌های دوران اسلامی در محدوده مرزهای سیاسی کنونی ایران واقع نمی‌شوند، به‌عنوان نمونه می‌توان از دمشق پایتخت امویان، بغداد پایتخت عباسیان یا بخارا پایتخت سامانیان نام برد که به دلیل ساختار آن روز قدرت و محدوده‌های جغرافیایی و تعاریفی که وجود داشت، بر ایران هم حکومت می‌کردند. بنابراین ممکن است در روند بررسی پایتخت‌های ایران، برخی از مقاطع تاریخی (به همین دلیل حذف‌شوند از آنجایی که در قرون اولیه پس از اسلام، محدوده کنونی ایران از مقرر حکومت مرکزی (پایتخت) دور بوده، لذا در این دوران پایتختی مقدر در این پهنه از سرزمین وجود نداشته است و عمدتاً پایتخت‌های ولایتی و منطقه‌ای حکم می‌کنند. بر مردم ایران حکومت می‌کردند.

تهران پایتخت ۲۲۹ساله

تهران که امروز از آن به‌ریشهر ایران یاد می‌شود، پیش از این، قریه‌ای از توابع شهرستان «ری» بوده است و به این دلیل که «ری» در سالیان نه‌چندان دور (تا ۱۳۰۰ پیش) محورهای معادلات سیاسی و اقتصادی آن روزگار بوده، مرکزیت ویژه سیاسی، بازرگانی، اداری و مذهبی داشته است. شاهد این مثال هم این است که از قدیم، هر بار ایران با حمله مواجه شده، «ری» به‌عنوان یکی از کانون‌های اصلی و مرکزی راهبردی مورد تهاجم و حمله قرار گرفته است. در چنین وضعی، «قریه تهران» به دلیل برخورداری از وضع جغرافیایی خاص و حفره‌های زیرزمینی و عوارض طبیعی فراوان، دشواری نفوذ داشته و پناهگاهی مناسب بوده و همین منظر مورد توجه دولتمردان و دیگر اشخاص قرار گرفته است.

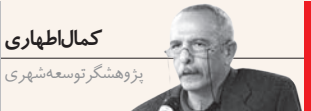
آن طوری که در چاپ چهارم «اطلس کامل تهران» ذکر شده است، تهران یکبار ویران شد و آن زمانی بود که این شهر در برابر حمله افغان‌ها (پشتون‌ها) ایستادگی زیادی کرد و به همین خاطر آنها پس از تصرف تهران، شهر را ویران کردند و باغ‌ها و تاکستان‌های آن را از میان بردند. در زمان نادر شاه، تهران دوباره نام و نشان یافت و نادر شاه، رهبران بزرگ شیعه و سنی را گرد هم آورد و پیشنهاد اتحاد اسلامی و رفع اختلاف‌ها را به آنها ارائه کرد.

در تهران قدیم نوشته جعفر شهری تأکید شد است: تهران برای نخستین‌بار توسط ایل قاجار پایتخت ایران شد. تا پیش از کشف تمدن قیطره و کشف آثاری در تپه‌های عباس‌آباد، گمان این بود که پیشینه تاریخی این شهر، به همان آثار یافت‌شده در حوالی شهری محدود می‌شود، اما اکتشافات باستان‌شناسی در تپه‌های عباس‌آباد نشان داد، تمام آثاری‌های ناحیه تاریخی قصران، دوراهی درخشان از استقرار اقوام کهن و خلاقیت‌های فرهنگی را پشت‌سر گذارده‌اند.

نکته قابل توجه درباره تهران این است که با وجود روستا بودن آن و کم‌اهمیتی‌اش در قدیم (به دلیل اهمیت فوق‌العاده ری) به‌عید به‌نظر می‌رسد از آن در تاریخ نام‌برده نشده باشد اما در فارسی‌نامه ابن‌بلخی است، از تهران به دلیل آثارهای مرغوبش یاد شده است. جالب‌تر این که طبق گزارشی که در مجموعه مکتوب «تهران در گذشته‌های دور» (به کوشش شهرداری تهران) منتشر شده است، حفاری‌های باستان‌شناسی در سال ۱۳۲۱ خورشیدی در روستای دروس شمیران، نشان می‌دهد که در این ناحیه، در هزاره دوم پیش از میلاد، مردمانی متمدن زندگی کرده‌اند. نخستین‌بار نام تهران در یک اثر مکتوب، در زندگینامه ابوعبدالله حافظ تهرانی متولد ۱۸۴ ه.ش آمده است. پس از حمله مغولان به ری و تخریب این شهر، تهران بیش از پیش رشد یافت و عددهای از اهالی آواره ری را در خود جای داد و مساحتش در این دوران به ۱۰۶ هکتار رسیده بود. در (Embassy to Tamerlane، ۱۴۰۴-۱۴۰۶، Roy Gonzalez de Clavijo) این نکته یادآور شده است که در سال ۱۴۰۴ میلادی، سفیر پادشاه کاستیل (کلاویخو) که در راه سمرقند و برای دیدن امیر تیمور گورگانی، گذرش به تهران افتاده، به او گفته است: «تهران شهری است بسیار بزرگ بدون دیوار و بارو، منزلت‌گامیست بسیار لذیذبخش با تمام وسایل راحتی، می‌گویند هوابش برای سلامتی خوب نیست و تابستان‌هایش بسیار گرم است...» تهران در زمان سلسله صفوی، به علت این که بقعه سیدمحمد، جد اعلای صفویه در نزدیکی حرم شاهزاده عبدالعظیم حسنی قرار دارد و دارای باغ‌های خوش آب و هوا نیز بوده، مورد توجه بیشتری قرار گرفت.

ادامه در صفحه ۱۲

بحران و پایتخت جدید

کمال طاهری پژوهشگر توسعه شهری

به صورت خیلی صریح باید گفت، پروژه انتقال پایتخت یک مسأله جمعی نیست که در آن خیر مردم در نظر گرفته شود. هر چقدر که زمان بیشتری از روی این پیشنهاد می‌گذرد، بیشتر ثابت می‌شود که طرح انتقال پایتخت برای سازماندهی جمعیت شهری مثل تهران طراحی نشده چرا که عملاً نمی‌تواند در این زمینه کاری از پیش ببرد. در گذشته اگر پایتخت ایران چندین‌بار تغییر کرده بیشتر در دورانی فئودالی بوده که جمعیت، صنایع و سننکین و سازوکارها به صورت امروز نبوده است. در نتیجه با هر انتقالی که صورت گرفت، جمعیت زیادی جابه‌جا شد که می‌توانست کف کلانشهرها برای رفع مشکلاتشان کمک کند. اما امروز که شهرها براساس پیوند انبوه فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی شکل گرفته، انتقال پایتخت قطعاً نمی‌تواند کمکی به کم شدن جمعیت کند. انتقال پایتخت تنها می‌تواند با خود جمعیت کارکنان دولتی را جابه‌جا کند که آن هم در مقابل جمعیت ۹ میلیونی تهران، عدد ناچیزی است. در یک نگاه کلی شاید تنها صد هزار کارمند دولتی در تهران داشته باشیم که بخواهند با انتقال پایتخت مهاجرت کنند. پس در نتیجه مهم‌ترین معضل که جمعیت بی‌اندازه

تهران است، با این پیشنهاد رفع نخواهد شد. دومین دلیلی که این پروژه را با شکست مواجه می‌کند از نظر اجتماعی حایز اهمیت است. مدیریت جامعه به دلیل پیوندهای اجتماعی و علمی و فرهنگی با همجواری با این بخش‌ها انجام می‌شود. در واقع اگر مسئولان جامعه با صاحبان اندیشه در ارتباط نباشند و از آنها کمک نگیرند، نمی‌توانند کشور را اداره کنند. انتقال پایتخت اداری و سیاسی که از آن نام برده می‌شود، قطعاً همه وزرا و مسئولان جامعه را با خود به شهر دیگری غیر از تهران منتقل می‌کند و آنها را عملاً در یادگانی به نام پایتخت محبوس می‌کند که کمتر امکان تعامل با قشرهای مختلف فرهنگی، اجتماعی و هنری را دارند. پس حتی از این منظر که صاحبان‌اندیشه و فکر در تهران باقی می‌مانند و باید برای ارتباط مدام با آنها دوباره به این شهر سفر کرد عملاً یکی دیگر

نتیجه می‌رسد که انتقال پایتخت در مورد جابه‌جایی جمعیت در هیچ کجای دنیا تجربه موفق نبوده است. انتقال پایتخت به واشنگتن از جمعیت نیویورک و سانفرانسیسکو کم نکرده است. یا در مورد اسلام‌آباد و کراچی نیز همین اتفاق افتاده است. با وجود این که آنکارا به‌عنوان پایتخت در ترکیه انتخاب شد اما همچنان استانبول به رشد جمعیتی خود ادامه می‌دهد و همه این تجربه‌ها به ما ثابت می‌کند، اگر قرار است پایتخت برای حل برخی بحران‌ها مثل کم‌شدن جمعیت و رشد بی‌رویه جمعیتی کمک‌کننده باشد، باید کاملاً با آن مخالفت شود. از نظر من، تجربه مسکن مهر یک تجربه‌ای است که می‌تواند خیلی جدی ما را از پروژه انتقال پایتخت دور کند. دلیل قیاس از این جهت است که تمام تخمین‌ها برای این پروژه اشتباه از آب درآمد و ضمن این که دولت به‌عنوان کارفرما، پیمانکاران زیادی را در این پروژه دخیل کرد که تنها هزینه چند صد میلیاردی به همراه داشت و نتوانست مشکل مسکن تهران را حل کند. انتقال پایتخت نیز چیزی مشابه همین موضوع است زیرا دوباره پیمانکاران وارد عمل خواهند شد و این اتفاق با توجه به تجربه ناموفق مسکن مهر درست نیست.

پروژه انتقال پایتخت یک مسأله جمعی نیست که در آن خیر مردم در نظر گرفته شود. هر چقدر که زمان بیشتری از روی این پیشنهاد می‌گذرد، بیشتر ثابت می‌شود که طرح انتقال پایتخت برای رفع مشکلاتشان کمک کند. اما امروز که شهرها براساس پیوند انبوه فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی شکل گرفته، انتقال پایتخت قطعاً نمی‌تواند کمکی به کم شدن جمعیت کند. انتقال پایتخت تنها می‌تواند با خود جمعیت کارکنان دولتی را جابه‌جا کند که آن هم در مقابل جمعیت ۹ میلیونی تهران، عدد ناچیزی است. در یک نگاه کلی شاید تنها صد هزار کارمند دولتی در تهران داشته باشیم که بخواهند با انتقال پایتخت مهاجرت کنند. پس در نتیجه مهم‌ترین معضل که جمعیت بی‌اندازه

نگاه

بحران‌ها و راهکارهای انتقال پایتخت

اگر قرار است شهری با ایمنی بهتر ساخته شود بهتر نیست با هزینه‌هایی به مراتب کمتر و با کمک خود مردم بافت‌های فرسوده شهر تهران بازسازی شود و پایتخت فعلی مستحکم شود؟ جدای از این مشکل کمبود آب تنها مربوط به تهران نیست و قطعاً با ایجاد یک شهر جدید این مشکل همچنان ادامه خواهد داشت. بد نیست در این موارد نگاهی به تجربه‌های خودمان داشته باشیم. شهر جدید پرند قرار بود جمعیت یک میلیون نفری را پوشش بدهد اما این شهر آب تأمین کند. ساخت یک شهر جدید نیاز به یک مکان یابی دقیق دارد تا کمترین آسیب را به محیط‌زیست وارد کند. ما اگر از معضل محیط‌زیستی در کشور حرف می‌زنیم چطور می‌توانیم یک شهری بسازیم که به مشکل اقلیمی داشته باشد، نه با هزینه‌های زیادی در پایان باید گفت انتقال پایتخت در صورتی که وارد فاز عملیاتی شود خود می‌تواند به یک بحران بزرگ در کشور تبدیل شود. بحرانی که تبعات اقتصادی و اجتماعی فراوانی خواهد داشت و مشکلات جدیدی را پیش روی مسئولان خواهد گذاشت.

اگر قرار است شهری با ایمنی بهتر ساخته شود بهتر نیست با هزینه‌هایی به مراتب کمتر و با کمک خود مردم بافت‌های فرسوده شهر تهران بازسازی شود و پایتخت فعلی مستحکم شود؟ جدای از این مشکل کمبود آب تنها مربوط به تهران نیست و قطعاً با ایجاد یک شهر جدید این مشکل همچنان ادامه خواهد داشت. بد نیست در این موارد نگاهی به تجربه‌های خودمان داشته باشیم. شهر جدید پرند قرار بود جمعیت یک میلیون نفری را پوشش بدهد اما این شهر آب تأمین کند. ساخت یک شهر جدید نیاز به یک مکان یابی دقیق دارد تا کمترین آسیب را به محیط‌زیست وارد کند. ما اگر از معضل محیط‌زیستی در کشور حرف می‌زنیم چطور می‌توانیم یک شهری بسازیم که به مشکل اقلیمی داشته باشد، نه با هزینه‌های زیادی در پایان باید گفت انتقال پایتخت در صورتی که وارد فاز عملیاتی شود خود می‌تواند به یک بحران بزرگ در کشور تبدیل شود. بحرانی که تبعات اقتصادی و اجتماعی فراوانی خواهد داشت و مشکلات جدیدی را پیش روی مسئولان خواهد گذاشت.

اگر قرار است شهری با ایمنی بهتر ساخته شود بهتر نیست با هزینه‌هایی به مراتب کمتر و با کمک خود مردم بافت‌های فرسوده شهر تهران بازسازی شود و پایتخت فعلی مستحکم شود؟ جدای از این مشکل کمبود آب تنها مربوط به تهران نیست و قطعاً با ایجاد یک شهر جدید این مشکل همچنان ادامه خواهد داشت. بد نیست در این موارد نگاهی به تجربه‌های خودمان داشته باشیم. شهر جدید پرند قرار بود جمعیت یک میلیون نفری را پوشش بدهد اما این شهر آب تأمین کند. ساخت یک شهر جدید نیاز به یک مکان یابی دقیق دارد تا کمترین آسیب را به محیط‌زیست وارد کند. ما اگر از معضل محیط‌زیستی در کشور حرف می‌زنیم چطور می‌توانیم یک شهری بسازیم که به مشکل اقلیمی داشته باشد، نه با هزینه‌های زیادی در پایان باید گفت انتقال پایتخت در صورتی که وارد فاز عملیاتی شود خود می‌تواند به یک بحران بزرگ در کشور تبدیل شود. بحرانی که تبعات اقتصادی و اجتماعی فراوانی خواهد گذاشت.

اگر قرار است شهری با ایمنی بهتر ساخته شود بهتر نیست با هزینه‌هایی به مراتب کمتر و با کمک خود مردم بافت‌های فرسوده شهر تهران بازسازی شود و پایتخت فعلی مستحکم شود؟ جدای از این مشکل کمبود آب تنها مربوط به تهران نیست و قطعاً با ایجاد یک شهر جدید این مشکل همچنان ادامه خواهد داشت. بد نیست در این موارد نگاهی به تجربه‌های خودمان داشته باشیم. شهر جدید پرند قرار بود جمعیت یک میلیون نفری را پوشش بدهد اما این شهر آب تأمین کند. ساخت یک شهر جدید نیاز به یک مکان یابی دقیق دارد تا کمترین آسیب را به محیط‌زیست وارد کند. ما اگر از معضل محیط‌زیستی در کشور حرف می‌زنیم چطور می‌توانیم یک شهری بسازیم که به مشکل اقلیمی داشته باشد، نه با هزینه‌های زیادی در پایان باید گفت انتقال پایتخت در صورتی که وارد فاز عملیاتی شود خود می‌تواند به یک بحران بزرگ در کشور تبدیل شود. بحرانی که تبعات اقتصادی و اجتماعی فراوانی خواهد گذاشت.

دریچه

بحران‌ها و راهکارهای انتقال پایتخت

علی اصغر هدایی | استادمدریت بحران موسسه علمی - کاربردی هلالاحمر |

اگر قرار است شهری با ایمنی بهتر ساخته شود بهتر نیست با هزینه‌هایی به مراتب کمتر و با کمک خود مردم بافت‌های فرسوده شهر تهران بازسازی شود و پایتخت فعلی مستحکم شود؟ جدای از این مشکل کمبود آب تنها مربوط به تهران نیست و قطعاً با ایجاد یک شهر جدید این مشکل همچنان ادامه خواهد داشت. بد نیست در این موارد نگاهی به تجربه‌های خودمان داشته باشیم. شهر جدید پرند قرار بود جمعیت یک میلیون نفری را پوشش بدهد اما این شهر آب تأمین کند. ساخت یک شهر جدید نیاز به یک مکان یابی دقیق دارد تا کمترین آسیب را به محیط‌زیست وارد کند. ما اگر از معضل محیط‌زیستی در کشور حرف می‌زنیم چطور می‌توانیم یک شهری بسازیم که به مشکل اقلیمی داشته باشد، نه با هزینه‌های زیادی در پایان باید گفت انتقال پایتخت در صورتی که وارد فاز عملیاتی شود خود می‌تواند به یک بحران بزرگ در کشور تبدیل شود. بحرانی که تبعات اقتصادی و اجتماعی فراوانی خواهد گذاشت.

تجارب ناموفق دیگر کشورها در انتقال پایتخت‌ها نشان می‌دهد که ساخت پایتخت جدید در تهران می‌تواند به یک بحران بزرگ در کشور تبدیل شود. بحرانی که تبعات اقتصادی و اجتماعی فراوانی خواهد گذاشت.

تجارب ناموفق دیگر کشورها در انتقال پایتخت‌ها نشان می‌دهد که ساخت پایتخت جدید در تهران می‌تواند به یک بحران بزرگ در کشور تبدیل شود. بحرانی که تبعات اقتصادی و اجتماعی فراوانی خواهد گذاشت.